

Az új földrajz alapszak első megmérése

2006. szeptembertől új szerkezetben kezdik meg a felsőoktatási intézmények a képzéseket. Sok bizonytalanság volt és van a rendszer indításával kapcsolatban, leginkább hiányzik a hallgatók tájékoztatása (sokan nem tudják, hogyan alakul tanulmányi rendszer), valamint a kétciklusú képzés két alapvető eleme: a piacképes tudás biztosítása a B után és a hallgatói mobilitás lehetősége.

Biztosan sokan sokféleképp értékelik a <http://www.felvi.hu> honlaptól gyűjtött adatokat. Leginkább arra voltam kíváncsi, hogy a földrajz (és intézményei) hogyan tudtak illeszkedni az új rendszerhez. Mindenek előtt mentegődzni kell, mert az adatok néha nem tesznek lehetővé következetes összehasonlítást, és egy pontos fejlődési ív felrajzolását. A megszűnt tanárszakok korábbi létszámait normáltam (egy tanár 0,5 hallgatónak felelt meg), de ezt nem minden esetben lehetett hibátlanul megtenni. A helyes állapotértékelés azért talán megtehető és érdemes az intézményeknek is gondolkodni a szükséges lépéseken.

Összességében nem rossz a kép, azaz a számokat illetően nincs ok aggodalomra, ami az új alapképzésre való átállást jelenti. Lényegében sikerült elérni, hogy csak kicsivel kevesebb hallgatót vettünk fel, mint 2005-ben – összevethető adatok alapján az akkori 889 fővel szemben 853-at. Ha az első jelentkezéseket nézzük már kevésbé kedvező a kép, ui. a csökkenés kb. 15%-os. Ha figyelembe vesszük azt is, hogy az intézményeknek általában nincs programja a hallgatók munkapiaci illesztésébe, akkor a helyzet cselekvésre ösztönözheti (legalább) az érintetteket. A gond leginkább azzal van, hogy a szakma és a munkapiac ilyen nagyszámú hallgatót nem tud értelmesen kezelni, különösen a tanárképzésben részt vevők számának durva csökkenése figyelembevételével.

Másképp érintette az egyes intézményeket a kétciklusú képzés. A kigyűjtött adatsor és a helyi tapasztalat nagy kaliberű megállapításokat nem enged meg részemről, de látszanak bizonyos tendenciák. Az ALK, DLK és rokon képzései bennmaradtak a rendszerben és hamis okoztak biztonságérzetet, ugyanakkor időt adtak a cselekvésre. A BDF egyensúlyi helyzetű, de nagy feszültséget jelenthet, hogy sokkal több hallgatót vesz fel, mint azt a stabil hallgatói érdeklődése indokol. A DE létszámát megőrizte, de a durván csökkenő érdeklődés azt sugallja, több energia ment el a földtudományi szakra, mint a földrajz népszerűsítésére. Az EKF egyensúlyi, az ELTE csúnyán csökkenő érdeklődés mellett őrizte meg létszámát. A ME inkább a nyertesek közé sorolható, az NyF egyensúlyi, a PTE is kedvezően jött ki a rendszerből, a növekvő érdeklődés más feladatokat is valóban lehetővé tesz (pl. M képzés). Az SZTE csökkenő érdeklődés mellett nem tudta kihasználni a JGYTF indítási korlátaiból adódó lehetőségeket.

		Földrajzból felvett hallgató			(ANA adatbázis)			
	Össz.	ANA	ANK	áll fin	L állami	DLK		
	853	616	48	720	104	133		
		összjel	1.hely	ANA felvett		ANK	számö	szám1.
2006	BDF	200	43	83		0	200	43
2005		359	86	92			180	43
2004		293	81	77			146	40
2006	DE	284	75	90		9	284	75
2005	DE G	219	92	56				
	DE T	150	56	32			294	120
2004	DE G	330	122	72				
	DE T	191	89	70			425	167
2006	EKF	193	46	40		1	193	46
2005		371	110	30			185	55
2004		391	150	49			195	75
2006	ELTE	541	195	108		13	541	195
2005	ELTE G	405	208	64				
2005	ELTE T	284	105	50			547	260
2004	ELTE G	431	241	58				
2004	ELTE T	354	140	53			608	311
2006	ME	152	47	33			152	47
2005		147	39	52			147	39
2004		80	15	23			80	15
2006	NyF	262	54	53		3	262	54
2005		247	117	85			123	58
2004		451	147	50			225	73
2006	PTE	451	171	69		10	451	171
2005	PTE G	261	105	39				
	PTE T	132	41	40			327	125
2004	PTE G	267	121	45				
	PTE T	225	49	51			379	145
2006	SZTE	527	200	140		12	527	200
2005	SZTE G	376	158	97				
	SZTE T	258	152	54				
	JGYTF	307	69	55			658	269
2004	SZTE G	308	139	86				
	SZTE T	239	89	40				
	JGYTF	289	104	30			572	235
2006	felvi.hu	2610	831	616		48		
2006	felvi.hu	2096*	1046*	616		48		

* ennek az adatnak a forrása kétséges

Mik a lehetőségek?

2006	ANA		ANK		ALA		ALK		DLK		KNK		KNA	
	pont	db	pont	db	pont	db	pont	db	pont	db	pont	db	pont	db
BDF	98	83					78	9	108	9				
DE	109	90	92	9							100	9	120	5
EKF	110	40	78	1	110	29	78	17	78	17				
ELTE	124	108	102	13									100	16
ME	111	33												
NYF	105	53	78	3	97	31	78	5	78	6				
PTE	102	69	84	10	107	29	84	5	100	15				
SZTE	116	140	91	12	116	15	91	11			84	6	78	5
		616		48		104		47		47		15		26

Az alábbi táblázatban – ugyancsak a felvi.hu adatbázisát használva – az látható, hogy a költségtérítéses képzés erodálódik. Itt a gyakran nagyon kevés jelentkező ellenére is, sikerült hallgatókat felvenni (20-25 ponttal alacsonyabb szinten), de látszik az érdeklődés erős csökkenése, és ismerve e csoport pályáját, sajnos látszik, hogy ezek a hallgatók 1-2 év alatt elmaradnak, a jobbák állami finanszírozásba kerülnek. A levelező és diplomás költségtérítéses képzések nagyon gyenge felkészültségű hallgatókat produkálnak, ezek a formák vélhetően csak lassan maradnak el. Épp ezért van idő felkészülni, és érdemes megkeresni azokat a képzési formákat és szakokat, amely szakmát ad, és ahol költségtérítést fizetni hajlandó hallgató található a szakterületen.

	2006 ANK		2005 ANK	
	Jelentkező 1. helyen	felvett	Jelentkező 1. helyen	felvett
DE	5	9	2	12
ELTE	2	13	7	11
NYF	0	3	2	9
PTE	3	10	2	12
SZTE	5	12	13	14
Összesen	15	47	26	58

A földrajz súlyozott – a hallgatók átlagos minőségét kifejező – felvételi pontszáma 108,25 volt. Ezzel az értékkel a földrajz a 2006-os évben államilag támogatott alapképzések (közel 900 a sok intézmény miatt) rendszerében alulról közelíti az 50%-os értéket, azaz a bekerült hallgatók fele rosszabb értékeket tud felmutatni. Ahhoz, hogy a földrajz a képzések felső, legjobb harmada közé kerüljön, az átlagértéket 121 fölé kellene emelni (a legjobb 10%-ba ebben az évben 131 pont feletti szak tudott bekerülni). A gondot egyrészt az ANA pontszám 26 pontos szórása (ez nagy hátrányt okoz egyes intézmények hallgatóinál az M szintre lépésnél, ugyanakkor a reális munkaerő-piaci kimenet pedig még sok helyen csak terv), másrészt az egzisztenciális fontosságúnak vélt költségtérítéses képzések jelentik. Az utóbbiak nagyobb részéhez minőségi szempontok miatt hozzá kellene nyúlni mindaddig, míg nem a piac szabályozza a hallgatói bekerülést (az Ftv. szerint már ebben az évben ezt kellett volna követni). A beszámoló elkészítése közben kaptam információt arról, hogy kész a 2007-es felvétel szabályozó rendelettervezet. Ebben az intézményeket nem az érinti erősen, hogy a felvételt 500 pontos skálára húzzák szét, hanem a sejtelmes mondatokból arra lehet következtetni, hogy az Ftv megvalósul. Ez azt jelenti, hogy a felvételi keretszám 4 információból tevődik össze (a kapacitás, a szakcsoporti keretszám stb. meghatározásának szinte egyike sem intézményi szándék kérdése). A hallgatókat az eredmények alapján sorba rakják és a szakcsoport által meghatározott kapacitás szerint az első helyesekkel azokat betöltik. Nagyon nehéz helyzetbe jut, aki kevés „saját” első helyessel jelentkezik, ill. ha valamelyik intézmény túl nagy kapacitást tud érvényesíteni, akkor baj lesz azokkal, akik 2-3. helyen jelentkezett hallgatót vettek fel. Nagy erőpróba és átrendeződés előtt állunk, MOST kell felkészülni rá.

2006-os felvételi eredmények földrajzból (a <http://www.felvi.hu> alapján) 2006-07-28-án ANA keretben

	összjel	1.helyen	felvett	pontszám	minőség ¹
BDF	200	43	83	98	97.1
DE	284	75	90	109	107.4
EKF	193	46	40	110	101.2
ELTE	541	195	108	124	119.1
ME	152	47	33	111	111
NYF	262	54	53	105	98.6
PTE	451	171	69	120	110.5
SZTE	527	200	140	116	110.9
					108,25

Mezősi Gábor

¹ Számítási módszer – súlyozott átlagpontszám a felvi.hu által használt ponthatárok felhasználásával, az összes felvett hallgatóra vonatkozóan

Ajánlások a geográfus hivatás műveléséhez²

1. Viseltess a szükséges és odafigyelő aggodalommal az egész Föld (avagy a Föld, mint egész) jövőjéért! Élethosszig tanulj róla, ismerd titkait és terjeszd törvényeit!
2. Tudd, hogy a geográfia a tudományok királynője, akinek lelke és költészete is van! Légy e királynőnek a kellő mértékben alázatos, szorgalmas, szerény, tisztelettudó, de büszke, önállóan cselekvőképés, lelkes és alkotó szolgája!
3. Geográfusi munkálkodásod mindig arra is építsd, hogy a földrajz kétarcú tudomány, melynek lényege a „fenséges” szintézis és a térbeli változtatásokra való javaslattételi képesség lehetősége.
4. A geográfus őszinte érdeklődéssel nyitott minden olyan természet- és társadalomtudomány irányt, amely a térről való ismereteit – e szintézishez és a lehetséges változtatásokhoz is hozzájárulva – bővítheti.
5. Mindig légy figyelemmel Reclus örökbecsű mondására: *„A földrajz térbeli történelem, a történelem pedig időbeli földrajz!”*
6. A geográfus egész életében a „Gondolkozz globálisan, cselekedj lokálisan!” alapvető szabálya szerint él és teszi dolgát az őt feladattal megbízó közösség javára.
7. A tisztességes geográfus rendre és mindig a következő kérdésekre keresi a választ: Hol? Mi? Mi módon? Mennyi? Miért? Hogyan? Merre? Meddig? Milyen törvényszerűségek és egyetemes földrajzi világpéldák, modellek alapján?
8. A geográfus szemlélete, gondolkodásmódja három fő pillére támaszkodik: a földrajzi homogenitásra, a térbeli-települési funkcionalitásra és a térségi-táji identitásra.
9. A növények és az állatok alkotói a földrajzi tájnak, az ember tudatos alakítója is! Ez utóbbi igen nagy felelősséget ró a geográfusra.
10. A tér és elemeinek alkotó módon való, aktív megismerése és az arról való sokoldalú képalkotás elsajátítható és fejleszthető képessége nemcsak a szükséges „térképet” és „fényképet” adja, hanem a geográfus látásmódjához a mindenkori alapokat is. Ez a „Láss, s ne csak nézz!” szabálya, melyet a földrajzosnak a világ bármely pontján alkalmazni szükséges!
11. A geográfia kétezer éves – s minden korban – egyetemes és ugyanakkor sajátosan nemzeti tudomány is! Tudáskészletének a nemes hagyományaira építő, nyitott és integráló személetű megújítása minden geográfus alapvető joga és kötelessége.
12. A geográfia tudományának, vagy – emelkedettebben mondva, – költészetének a lényege nem lét, „esse”, hanem a lehetőség a „posse”.³ E lehetőségek kihasználásán kell magának a geográfusnak is mindig munkálkodnia!

² Írta, Csátári Bálint c. egyetemi docens, a 2005-06-os szegedi egyetemi tanév utolsó szakgeográfusi egyetemi előadására.

³ Weöres Sándor nyomán